

SURUNKALI GEPATIT C KASALLIGINING PROFILAKTIKASI VA ZAMONAVIY CHORA-TADBIRLARI

1.Mamanzarova Nazokat Odildjon qizi

2.Axrarova Azizaxon Rahmatullayevna

*Respublika ixtisoslashtirilgan epidemiologiya, mikrobiologiya, yuqumli
va parazitlar kasalliklar ilmiy-amaliy tibbiyot markazi tayanch doktoranti
Alfraganus Universiteti Ichki kasalliklar kafedrasida assistenti PhD*

DOLZARBLIGI. Gepatit C virusli infeksiyasi (HCV) butun dunyo bo'ylab sog'liqni saqlash tizimining eng dolzarb muammolaridan biri bo'lib qolmoqda. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, jahon miqyosida 50 milliondan ortiq inson surunkali hepatit C bilan xastalangan. Kasallikning xavfli jihati shundaki, u uzoq yillar davomida simptomsiz yoki yengil alomatlar bilan kechib, oqibatda jigar sitrozi hamda gepatotsellyulyar karsinoma (jigar saratoni) kabi og'ir asoratlarga olib keladi.

Gepatit C ga qarshi bugungi kunda samarali vaksina mavjud emasligi sababli, infeksiya tarqalishining oldini olishda birinchi va ikkinchi darajali epidemiologik profilaktika chora-tadbirlari hal qiluvchi rol o'ynaydi. So'nggi yillarda to'g'ridan-to'g'ri ta'sir etuvchi virusga qarshi dori vositalarining (DAA — Direct-Acting Antivirals) amaliyotga tatbiq etilishi kasallikni to'liq davolash imkoniyatini oshirgan bo'lsa-da, aholi o'rtasida sanitariya-gigiyenik madaniyatni oshirish va profilaktik nazoratni kuchaytirish o'z dolzarbligini yo'qotmagan.

Tadqiqotning maqsadi: Surunkali gepatit C kasalligining uzatilish yo'llari hamda profilaktikasining zamonaviy epidemiologik va sanitariya-gigiyenik usullarini tizimlashtirish hamda amaliy takliflar ishlab chiqish.

MATERIALLAR

VA

METOD

Tadqiqot davomida epidemiologik tahlil, retrospektiv va tavsifiy-kuzatuv usullaridan foydalanildi. Shuningdek, JSSTning virusli gepatitlarga qarshi kurashish strategiyasi (2022–2030) hamda O'zbekiston Respublikasida gepatit C ning oldini olish va davolash bo'yicha qabul qilingan me'yoriy-huquqiy hujjatlar va sanitariya qoidalari (SanQiN) tahlil qilindi.

Profilaktikaning

asosiy

yo'nalishlari:

1. Birinchi darajali profilaktika (Parenteral uzatilishning oldini olish):

Tibbiyot muassasalarida sanitariya-epidemiologik rejim: Bir martalik shprits, sistema hamda sarflash materiallaridan foydalanish. Tibbiy instrumentariyni sterilizatsiyadan oldingi ishlov berish va avtoklavlash qoidalariga qat'iy rioya etish.

Qon va uning komponentlari xavfsizligi: Donorlik qonini zamonaviy IFA (immunoferment tahlil) va PTsR (polimeraza zanjir reaksiyasi) usullari orqali HCV antitela va RNKlariga chuqur skrining qilish.

Noshifoxona muolajalarda xavfsizlik: Kosmetologik va maishiy xizmat ko'rsatish ob'ektlarida (stomatologiya, tatuirovka, pirsing, manikyur va sartashxonalarda) vositalarni dezinfektsiya hamda sterilizatsiya qilish nazoratini kuchaytirish.

2. Jinsiy va muloqot-maishiy yo'llar orqali yuqishning oldini olish:

Aholi o'rtasida xavfsiz jinsiy munosabat madaniyatini targ'ib qilish (to'siqli kontratsepsiya usullaridan foydalanish).

Shaxsiy gigiyena vositalarini (ustara, tish cho'tkasi, qaychi) alohida tutish buyicha sanitariya-o'quv ishlarini olib borish.

3. Vertikal (onadan homilaga) yuqish profilaktikasi:

Homilador ayollarni muntazam ravishda HCV markerlariga skrining qilish

hamda tug'ruq vaqtida parenteral muolajalarni imkon qadar kamaytirish.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Epidemiologik kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, gepatit C bilan zararlanishning asosiy qismi nozozokomial (shifoxonadan tashqari) parenteral muolajalar va xususiy maishiy xizmat ko'rsatish sohalariga to'g'ri kelmoqda. Profilaktik chora-tadbirlarni tizimli amalga oshirish natijasida tibbiyot muassasalarida parenteral yo'l bilan gepatit C yuqishi sezilarli darajada kamaygani kuzatiladi. Biroq, aholining nolegall yoki sterilizatsiya qoidalariga rioya qilmaydigan kosmetologik va go'zallik salonlaridan foydalanishi infektsiya tarqalishining xavfli omili bo'lib qolmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Gepatit C ga qarshi vaksina mavjud bo'lmagan sharoitda profilaktikaning eng samarali usuli parenteral va maishiy muloqot yo'llarini to'liq to'sishdan iborat.

Maishiy xizmat ko'rsatish ob'ektlarida (manikyur, tatuirovka, sartashxona) sanitariya nazoratini kuchaytirish va bir martalik steril instrumentlardan foydalanishni majburiy tartibga solish lozim. Aholi o'rtasida gepatit C ning yashirin kechishi va uning asoratlari haqida sanitariya-oqartuv ishlarini kengaytirish, xavf guruhiga kiruvchi shaxslarni har yili kamida 1 marotaba ekspress-skrining tahlillaridan o'tkazish tavsiya etiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. **Shayxova G.I.** *Ovqatlanish gigiyenasi*. Toshkent: "Yangi asr avlodi", 2012. - 380 b.
2. **Kashkarov A.A., et al.** *Surunkali gepatitlarni davolashda dietoterapiyaning samaradorligi va gigiyenik prinsiplari*. // Tibbiyotda yangi kun. - Toshkent, 2021. - №3 (35). - B. 112-116.

3.European Association for the Study of the Liver (EASL). *Clinical Practice Guidelines on nutrition in chronic liver disease.* // Journal of Hepatology, 2019. - Vol. 70(1). - P. 172-193.